

Bible a politika

1. Genesis (The Old Testament, The Only Testament; Vecchio Testamento, Vero Testamento)

Jeruzalém: město *víry*, svaté město, **Atény:** město *filosofie*. Duch Atén je ztělesněním *racionality, demokracie a vědy*, duch Jeruzaléma ztělesněním *lásky, víry a morálky*. Jedno vyzdvihuje rozum, druhé zákon, poslušnost, víru a důvěru v Boha.

Bible nikdy *nepoužívá slova* jako lidská přirozenost, přirozený zákon, přirozená práva, lidská práva, demokracie, oligarchie, republika, občanství, státnictví, ústava, politický režim, forma vlády, *ale* mluví o správnosti, spravedlnosti, zákonu, městech a národech, vládcích a ovládaných, rodině, lásce, výchově, božstvech a Bohu. Bible představuje sebe samu jako *zjevení* celému lidstvu, které se *ale* děje skrze vyvolený lid a Bohem inspirované proroky, kteří ukazují omezení čistě jen lidského porozumění a zkušenosti.

1. 1 Stvoření

Četba Vácha:

Jazyk vědy a jazyk Bible slouží **různým účelům**. Jiné otázky: *kdo jsme? Proč jsme zde? Jak bychom měli žít?* Bůh skrze Písmo mluví k nám. Nechce *ale* podávat informace o evoluci druhů... Spíše chce mluvit o **smyslu** bytí a vztahu Boha k člověku.

Genesis: nemá titul, nemá autora, není datována.

První **tři dny** jsou vytvářeny domény, *prostory*, **ve druhých třech** budou zaplněny *pohyblivými entitami*. Den jedna bude korespondovat se dnem čtyři, den dva se dnem pět a den tři se dnem šest.

První den dojde k oddělení světla a tmy, *čtvrtý* den bude stvořeno velké a malé světlo.

V den *dva* to budou vody nad klenbou a vody pod klenbou, které budou korespondovat s ptáky a rybami *pátého* dne.

Třetí den dojde k dvojímu stvoření, bude oddělena souš a moře a zároveň přijdou zelené rostliny. *Šestý* den dojde také ke dvojímu stvoření, přijdou živočichové a člověk.

První tři dny budou stvořeny věci či bytosti bez pohybu, světlo, vody, souš, rostliny, stromy. *Další tři* dny nastane pohyb: slunce, měsíc, hvězdy, ptáci, ryby, živočichové, člověk.

Čím později, tím jsou stvořeny *dokonalejší* bytosti. Jsou zde *ale zvláštnosti* týkající se *času*: tvorové nepřicházejí kontinuálně, nýbrž jsou ve svém vzniku ostře odděleni do diskrétních sekvencí jednotlivých druhů.

Stvořen je svět, jak jej známe z *běžné zkušenosti*. Tím, že Genesis **odkouzila svět**, otevřela prostor vědě a připravila pro vědecké zkoumání.

Kosmos: svět jako uspořádaný celek: dvojka je klíč k celému světu. Bůh stvořil Zem *založenou na párech*. Vše spočívá ve dvojakosti. Na počátku nesmíme chápat jako časový údaj, Bůh je *mimo prostor a čas*.

Byl stvořen: svět nevychází ze sebe, *vychází z vůle a plánu*, který je mimo něj. I smysl světa je mimo něj. Bůh *tvoří slovem, řekne a ono se stane*. Bůh mluví *performativně*. Při stvoření není užit žádný materiál, jen slovo samotné. Bůh *odděluje z primordiálního chaosu a tvoří slovem*. *Hřích* pak znamená *návrat k tomuto chaosu*.

Bůh dává svému stvoření *jména*. Pojmenování implikuje **oddělení**, schopnost vidět danou věc *odlišnou* od všech ostatních věcí. Jménem dostávají věci definitivní tvar. Nic není dobré, pokud to není hotové. *Teprve po oddělení a obraničení* Bůh může vidět, *že je to dobré*.

První den vytvořil Bůh základ pro čas, *druhý* pro počasí a *třetí* pro pozemský pokrm. *Čas, počasí a jídlo* jsou základem života. Poté, co je kosmos stvořen, vede krize k návratu do neuspořádaného stavu **chaosu**, přichází scéna *potopy* a svět se vrací k prapůvodnímu chaosu. Po potopě se vracíme do řádu stvoření: Bůh slibuje, že setba i žeň, léto i zima, den i noc nikdy nepřestanou.

Oddělování charakterizuje *první, druhý a čtvrtý* den. Bůh tvoří oddělováním, vytvářením prostorů. Pokud je svět tvořen oddělitelnými, poznatelnými částmi, stává se poznatelným a důvěryhodným. *Oddělováním* vzniká **řád** z původního chaosu. *Hřích je regres k chaosu*. Akt stvoření je vytváření řádu, lidský hřích vede k regresu do primordiálního chaosu.

Genesis je **polemikou se světem starých Řeků**, kdy lidé a bohové žijí *v jedné domácnosti*. V Genesis je Bůh ostře *oddělen od svého stvoření*, jeho existence je na jiném listě knihy. Jde zde *polemika se světem Babyloňanů* a se všemi, kteří by se chtěli klanět věčnému *Slunci nebo Měsíci*. Genesis zdůrazňuje božskost kosmu, neboť nebe ani jeho obyvatelé nejsou věční, hvězdy i Měsíc byly stvořeny. Slunce a Měsíc jsou degradovány: nedostávají jména, jsou stvořeny *až čtvrtý den* (nejsou zdrojem daru světla), jejich úkol je antropocentrický (měří čas, jsou toliko služebníky). Sekvence stvoření tvorů nechce tudíž říct informaci historickou. Důvodem stvoření je **šabat**. V Genesis je i *polemika s Egyptem a jeho zvířecími bohy*. Zvířata stvořena.

Jsou-li hodinky, musí zde být **i hodinář X Dawkins**: *slepý hodinář*, organismy vyrobil *slepý přírodní výběr*, přirozená selekce, vznikly náhodnými mutacemi. V procesu výběru není žádný předem stanovený účel. Odkud se ale vzala

hmota, který je tak inteligentní, že je schopna se proměnit do světa motýlů a květin? Co je to za hmotu, která se promění v nás?

Bůh svému stvoření předává kus svého **stvořitelského charismatu**, *Tvůrce tvoří tvůrce*. Cokoliv Bůh stvoří, tak to od něj dostává nějaký *úkol*. Bůh předává *stvořitelskou aktivitu* ostatním a jejich více či méně zdařilé úsilí naplnit Boží příkazy bude významnou částí příběhu stvoření. Od třetího dne bytosti *přebírají aktivitu tvoření*. Člověk dostal za *úkol být obrazem Božím*.

Hmota je *inteligentní plastelinou*, která má v sobě zakódovány *schopnost dalšího vývoje, tvoření, vzniku nových druhů či skupin organismů*. *Celý evoluční proces je aktivitou hmoty samotné*. Země musela najít svůj vlastní způsob, jak odpovědět na Boží příkaz. Bůh ale *viděl, že je to dobré*. Možná chce Bůh po svých tvorech nejvyšší, avšak za daných podmínek je **spokojen s nejvyšším možným**. Ačkoliv Bůh touží sdílet stvořitelskou aktivitu se svým stvořením, Bůh spíše svému stvoření *pomáhá a doplňuje jeho aktivitu*. Země nikdy a v žádném z případů *neplní zcela přesně Boží příkaz*. Jde o poselství o *ne-božskosti* celého *kosmu*. Ve světě je nemožné dosáhnout jednoty, kterou žádá na počátku. Druhý plán tedy žádá po zemi, aby *činila, čeho je schopna*. Jde o pohyb od nejlepšího k nejlepšímu možnému. **Utrpení** je vetkáno do tapiserie světa, určitá *nedokonalost je inherentní* součástí hmoty, zakódována v hlíně, obtíže jsou v srdci veškerého bytí. Bůh zemi a vodě svěřuje stvořitelskou aktivitu, i když výsledek nebude slavný. *Bůh totiž nikdy nerezignuje*, přestože by bylo jednodušší a dokonalejší, kdyby si svět stvořil sám a bez pomoci, bude znovu a znovu tvorstvu předávat stvořitelské charisma.

Učinme člověka, **aby byl naším obrazem**. Lidé mají velkou *důstojnost*. Jeho stvoření je velmi dobré. Člověk je *se svou svobodou otevřen k budoucnosti*. Člověk *nikdy ale nebude více než obrazem*, nikdy nebude Bohem. Může vládnout mocí, která připomíná božskou moc, se zvířaty ovšem sdílí stejnou *provižornost a nestálost* života na zemi. Je ovšem náchylný k tomu, že si začne *namlouvat, že je bohem*.

První kapitola je **vegetariánská**. Ve vesmíru *neteče krev*. Sice člověk a zvířata mají schopnost zabít, ale nedostávají k tomu mandát. Teprve po potopě se situace změní.

Tři požehnání: ptákům a rybám, člověku a šabatu. Jde o požehnání *přírody, politického života a náboženského života*. Dostávají ti, kdo se pohybují v trojrozměrném prostoru, ti, kdo mají rozum, a mohou se tedy mýlit a jít nesprávným směrem.

Člověk má tělo, ale na rozdíl od hmoty si existenci vesmíru **uvědomuje**. V nás hmota *otevřela oči a uvědomila si svou existenci*. Židovská etika: člověk má

povinnost napodobovat Boha, má být spolu-tvůrcem stvoření. Úkolem člověka je spolu s Bohem dokončit dílo. Odtud důstojnost a respekt ke každému člověku.

Druhá zpráva o stvoření: *není dobré, aby byl člověk sám.* Učiním mu pomoc jemu rovnou. Přivedl mu *zvířata*, ale zde se nenašla pomoc jemu rovná. Z žebra vytvořil *ženu*. Zatímco první kapitola líčí harmonický, velkolepý vesmír, který je stvořen pro člověka, nyní Bůh říká, že něco ve stvoření není dobré. Adam po stvoření svou **ženu** nikdy neosloví, nevymění si jedno jediné slovo, jednu jedinou větu. *Schopnost řeči negarantuje spojení myslí a srdcí.* Adam svou ženu nepojmenovává, dává jí pouze rodové jméno. **Příběh s hadem** možno interpretovat jako *rebelii*, jako snahu dokázat sobě i Adamovi, že je svéprávnou osobou, samostatně myslící a jednající bytostí. Adam neměl vůbec dopustit, aby došlo k dialogu mezi Evou a hadem.

Velikost ženy: je korunou stvoření, pomocnicí Adamu rovnou, až při vyhnání z ráje si Adam uvědomí, že pokud zde někdo bude podoben Bohu, že bude *přivádět na svět nový život*, a bude se tedy *účastnit díla stvoření*, bude to nikoliv on, ale žena. Teprve tehdy, při vyhnání z ráje, *dostává žena jméno Eva*, tj. Živa, protože je matkou všech živých. Také člověk dostává *vlastní jméno Adam*. Proč Bůh nestvořil muže a ženu současně? Aby člověk zakusil, *co to znamená mít všechno, ale nemít nikoho. Až člověk zakusí bolest osamělosti*, je připraven *pochopit potřebu partnerství a vzájemné závislosti* jako cestu k osobnímu uskutečnění a naplnění.

Až po **vyhnání z ráje** (po té, co jedli ze stromu poznání), se Adam a Eva *stávají lidmi*. Před tím neměli *morální poznání*, které je klíčem pro morální historii. Tehdy *se začali stydět*, viděli se nazí. Člověk, který se není schopen stydět, nemůže být opravdovou lidskou bytostí. Až nyní je určité stvoření *schopno činit morální rozlišení*: může být nazváno lidskou bytostí. Šlo o **krok k dospělosti**.

1. 2. Abrahám a jeho potomci

To, jak lidé naloží s poznáním dobra a zla, můžeme vidět na příběhu **Kaina a Ábela**. Kain je farmář, Ábel pastýř, oba dva *Bohu nabízejí obět'*. Bůh je potěšen jen z Ábelovy oběti, nikoliv z Kainovy. Kain zabíjí Ábela. Kain chce totiž být *oceňován před ostatními*. Je zakladatelem měst a umění. Právě města a umění vedou k tomu, že se člověk méně spoléhá na Boha a jeho péči o člověka. Znamenají *brdou autonomii*: nevím, cožpak jsem jeho strážcem?

Linie: **Kain – Lámech** (násilník), **Seth – Enoš** (první vzýval Jahvovo jméno) - **Noe**

Noe – kvůli zlovolnosti člověka se Bůh rmoutí, a proto chce vyhladit ze země lidi. Jedině nad Noem se smilovává. Zachraňuje jej proto i s rodinou a zvířaty, které se dostanou do archy. Před potopou lidé žili bez zákona, důsledkem je strašný. Bůh musí začít znovu. *Dává člověku zákon*, a to tím, že sjednává s člověkem **smlouvu**. Už nenastane potopa, jež by zpusťovala zemi. Znamením této smlouvy je duha. Jde o druhou šanci pro člověka. *Zákaz vraždy*, protože je člověk obrazem Božím.

Noe se opíjí. **Cham** spatřil jeho nahotu a upozorňuje na to své bratry, *Sem a Jafet jej zakrývají*. Jakmile se Noe dozví o chování Chama (od něj pocházejí Kanaanejci), který porušil zákon stanovující vidět nahotu svého otce, *zlořečí* mu. Lidstvo se dělí na *zlořečené a vyvolené*. Noemova *pasivita svědčí proti němu*: opilý, nahý a zostuzený svědčí sám proti sobě, že ten, kdo se nepokusil zachránit svět, nezachránil ani sebe. *Víra je totiž i odvaha tvořit*. To je rozdíl mezi Noem a Abrahámem.

Noe – Nimrod – Babylónská věž

Nimrod: udatný lovec před Bohem, *spoléhal na sebe, toužil po slávě* skrze dobývání. Založil království v **Babylóně**. To je *vrcholem trvalé vzpoury proti Bohu a proti závislosti* na Bohu, symbolem *pyšné autonomie*. Lidé touží postavit velké město a v něm věž, která by se dotýkala nebe. Bůh zmate jejich řeč, že si přestanou spolu rozumět. Rozptýlí je po celé zemi. Bůh vytváří různé národy. *Touha dosáhnout nebe* je podle Tóry *směšná*: lidé si mysleli, že *jako boží mohou vybudovat vlastní svět*. Nespokojeni se zemí, chtěli žít na nebi. Pokud se *lidé pokoušejí stát něčím více než jen lidmi, rychle se stanou něčím méně než lidmi*. Je prostě *rozlišovat mezi nebem a zemí a podřídít zemi vládě nebes*. **Pokora** před Božím řádem je poslední, ale nejspolehlivější pojistkou proti lidskému uchvatitelství a choutkám na neomezenou vládu.

Abrahám (Sára a Hagar):

Bůh volá **Abrama**, aby se stal *otcem velkého národa*. Abram měl sílu postavit se celé **modloslužebné** kultuře své doby a *naslouchat vnitřnímu hlasu* jediného Boha, i když ho poslal na dlouhou a obtížnou cestu. *Být Židem vyžaduje odvahu*. Bezdětnému Abramovi je slibováno, že se stane otcem velkého národa. Spolu s ním *odchází jeho synovec Lot*.

Egypt: Saraj má říct, že je Abramova sestra a faraón si ji bere za ženu. *Rozchod Abrama s Lotem*: ten si vybírá planinu Jordánu. Tažení čtyř králů, zajetí Lota. Smlouva Boha s Abramem: *Tvoje potomstvo bude jako hvězdy na nebi*.

Izmael – *syn otrokyně Hagar*, se Saraj neměl děti. Saraj dovolila, aby měl děti s Hagar, pak ji ale týrá a ona utíká. I Hagar dostává *zaslíbení*, že bude velice rozmnoženo její potomstvo.

Bůh pak s Abramem uzavírá **smlouvu**, a od té smlouvy se bude nazývat **Abrahámem**. Staneš se *otcem četných národů*. Každý jeho potomek musí být *obřezán*. Saraj se od nynějška nazývá Sára. U stanu v Mamre stojí tři muži, kteří přinášejí Abrahámovi poselství: *Tvoje žena Sára bude mít syna, Izáka*. Byli již staří, a proto se Sára zasmála.

Zkáza Sodomy – co pak to zničíš, když tam nalezneš *padesát spravedlivých*? Nezničím ji ani kvůli deseti. *Andělé* přišli za Lotem do Sodomy: *sodomité je chtějí znásilnit*, oni vyzývají Lota k odchodu. Lot se svou rodinou odchází, Lotova žena se ohlédla a proměnila se v solný sloup.

Izákovo narození: *Hagar s Izmaelem je zapuzena*. Bůh Abrahámovi slibuje, že i z *Izmaela učiní velký národ*. Bůh zkoušel Abraháma: je to právě důvěra Abraháma v Boha, která z něj učiní být hodným toho, že se stane *otcem vyvoleného lidu*. Nyní Bůh chce, aby vzal svého syna, *šel do země Morija* a tam nahore ho přineseš v oběť jako celopal. Svázal syna a položil ho na oltář, natahuje ruku, aby chopil nůž, ale anděl mu říká: *nevztahuj na chlapce ruku*. Zahrnu Tě vrchovatě požehnáním a rozmnožím Tvé potomstvo. Abrahám *měl obětovat svou nejhlubší naději Bohu, aniž by očekával nějakou odměnu*. Bůh žádá, *aby byl milován bez nějakého ale*. O to v Bibli jde: **důvěru a lásku k Bohu**. Abrahám byl člověk *výjimečných* kvalit. Bible nezná hrdiny ve starořeckém slova smyslu: *nejsou to hrdinové*, co jsou přesvědčeni o vlastní důležitosti. To jsou podle Bible herci, kteří si nezaslouží pozornosti. Abraham se musel *vzdát pro Boha hodně věcí*: země, rodiště, otcovského domu, musel cestovat do neznáma. To *vyžaduje víru*. Vrcholem lidství je **odevzdání se**. Toto odevzdání se nazývá **láska**. Právě se skrze toto odevzdání je člověk schopen *stvořit něco nového v historii*. Předpokladem této lásky je ale **svoboda**: proti Boží svobodě stojí svoboda lidská. Judaismus nezná osud nebo předurčení. Základy jsou položeny skrze naši *svobodnou odpověď Božímu slovu a vůli*.

Pochování Sáry: koupě pole (Weiler)

Izákův sňatek: Rebeka – nabídla služebníka, aby našel ženu pro Izáka.

Izák (Rebeka) – děti *v lůně Rebečky se strkaly*. Bratr svíral při porodu bratrovu patu. **Ezau** – člověk netrpělivý, impulzivní, hrubý, slabý v porozumění a ovládání – kvůli jídlu *postupuje své prvorozenectví*. **Jakub** je daleko lživější, chytřejší ve vztazích mezi lidmi. Je jemnější, ale mazanější. Rebeka preferuje Jakuba, zatímco Ezau je preferován Izákem. **Jakub** (Israel) *si vyloudí Izákovo požehnání*. Předstírá, že je Ezau. Jakub je slepý. Jakub o Labana: jeho dvojí sňatek (**Ráchel a Lea**). Jeho děti. Lstí si bere stáda Labana s sebou a vrací se do Kanaanu. Ráchel ukradla Labanovi domácí bůžky, nakonec spolu uzavírají smlouvu. **Zápas s Bohem**: bojuje s neznámým celou noc až do úsvitu. Jakub je *příkladem vytrvalosti*, vše si musel vybojovat. Celý jeho život je

západ: *utíkal od jednoho nebezpečí ke druhému*. Vymkl mu kyčel: Jakub ho nechce pustit, dokud mu nepožehná. Od té doby se nazývá **Israel**: *jsi silný proti Bohu i proti lidem a zvítězil jsi*. Od té doby kulhá na kyčli. Od té doby Izraelci nejedí šlachy. Jakub je **modelem pro Izraelce**: plachý, ale prohnáný člověk, který bojoval s Bohem. Celý svůj život *hledal svou identitu*: chtěl být Ezauem, aby ale získal požehnání, nemusel za nikoho převlékat. Ve *vnitřním boji* dosáhl *pravdy*: pochopil, že *nemusí být Esauem, ale sám sebou*. Nyní se bude držet Boha. I když kulhal, došel míru. Setkání s Ezauem (**Edomité**): oba dva *se usmiřují*. Jakub o sobě mluví jako o služebníkovi, Ezauovi říká pane. Králové pochází od Ezau, Jakub nemá žádnou čest či pýchu, ale *spoléhá se na Boha*, a to i když mu místní kníže znásilní dceru. Stává se ale praotcem velkého národa, který má přikázáno naslouchat. Izrael se nestává lidem skrze krále.

Josef a jeho bratři – bratři prodají **Josefa**, kterého Jákob miloval více než ostatní, do otroctví. Historie **Judy a Tamar**. Nejstarší syn Ruben. **Josef** v Egyptě. Josef a *svůdkyně*. Josef *ve vězení*: obviněn z pokusu o znásilnění. *Výklad faraonových snů*. Josefovo povýšení: stává se faraonovou pravou rukou. Jakubův odchod do Egypta. Smiřuje se s bratry. Jakubův pohřeb. Od Jakubovy smrti do Josefovy smrti. Izraelitům se natolik daří, že jsou *považováni za brozbu*. Jsou *zotročeni*. Žijí 400 let pod **faraonovým despotismem**. Až **Mojžíš** vyvádí Izraelity z Egypta. 40 let *putují pouští*. Spoléhají se na Boha, i proti němu se bouří, *chtějí mít viditelné bohy* jako ostatní, stěžují si na nedostatek jídla. Na **hoře Sinaji dostávají přikázání**. *Mojžíš umírá před tím, než se dostali do zaslíbené země. Lid je Božím lidem, nikoliv lidem Mojžíšovým*. V dalších knihách Mojžíšových dostávají mnohé *zákony*. Nikde se ovšem nehovoří o nejlepší politickém uspořádání.

Izraelité jsou **vyvoleným lidem**. **Politická uspořádání** Izraelitů jsou kladena *do kontrastu s nejhorším systémem vlády: egyptským despotismem faraonů*. **Standardem je tedy to nejhorší**, toho, čeho je třeba se vyhnout. Když jsou *lidé ponecháni sami o sobě, mají tendenci ztratit ze zřetele své správné uspořádání*. Lidstvo odvrhne vládu Boha. Až skrze *dlouhý proces pokoření a očišťující výchovu může lidská rasa znovu nabýt své náležité postavení*. Židé mají být *příkladem ostatnímu lidstvu*.

2. Politická uspořádání ve Starém zákoně

2.1 Ranná politická uspořádání

(1) patriarchát – viz 1. 2

Monogamní **rodina**, vedená *otcem*, velká čest je ale prosazována i *matce*. Základem je *kultivace rodiny*, *naděje* je vkládána *do rodiny*. Je ovšem neadekvátní pro vládu nad lidem z mnoha rodin. Ani Jakub *nedokázal udržet mír a řád* mezi svými syny.

To, co je navíc potřeba, je **vláda práva**. Jde o *absolutní Boží zákon* – kodex, který je vytvořen pro lidi. Izraelité nejprve musí *zakusit, co znamená lidská vláda, pokud je neomezená zákony*. Izraelité musí *zakusit otroctví* v Egyptě.

(2) faraónův despotismus

Josef uprostřed Egypt'anů vymýšlí *zrušení soukromého vlastnictví*. Tak se stává *faraónova vláda absolutní a despotickou*. Egypt'ané jsou prezentováni jako *lid, který získal svou nezávislost na silách, které jinak stojí mimo lidskou kontrolu*. Příkladem je *zavlažování*. Faraón se tak může domnívat, že dosáhl toho, co se hledalo konstrukcí Babylónské věže. Egypt'ané *neuctívají žádného Bohy, ale sami sebe*. Faraónův despotismus je *neomezeně represivní, bezohledně krutý, všezahrnující*. Ztělesňuje moc, která necítí, že by lidskou aroganci mohla omezovat nějaká vyšší moc.

(3) Mojžíš

Mojžíš *osvobozuje Izraelity z Faraónova despotismu k božskému zákonu*, které činí konec nekontrolované lidské vládě. Chová se často *tvrdě ke svým oponentům, drží zkrátka* masy. *Disciplína a řád* má ovšem jeden základní účel: **vznešený výchovný cíl**, který je zamýšlen k tomu, aby transformoval masu demoralizovaných otroků do *království kněží a svatého národa*. **Smlouva mezi Bohem a lidem** na hoře Sinaj *předchází tedy toto očišťování a trénink*. Mojžíš chce vytvořit nové vědomí lidu, který bude uskutečňovat **Boží zákon**. Právo tudíž *nezávisí na souhlasu, kdo pod ním žije*. **Souhlas lidí** jen *zpečetuje autoritu zákona*. Souhlas je vyjádřením *závazku respektovat moudrost a autoritu Božího zákona*. Lidé poslouchají zákon kvůli odměnám a benefitům, ale *kvůli zákonu samému a zákonodárci*. Život v **poslušnosti zákonu** je nejvyšší hodnotou. *Skrze smlouvu Bůh neustále více ukazuje a prohlubuje zjevení svého charakteru*. Boží moc je totální, autorita absolutní, ovšem ta je vykonávána *skrze zákon, Bůh jedná ve shodě se sliby, které učinil*.

V ekonomické oblasti Boží zákon *chrání soukromé vlastnictví*, ovšem klade *limity na nabytí tohoto vlastnictví*. Užívání plodů práce a plodů z investic jsou *podřízeny požadavkům charity*. *Nositelem vlastnictví* je v konečném důsledku *Bůh*. **V sexuální oblasti** jsou sexuální rozkoše omezeny ve prospěch *prokreace*. **V trestním právu** převažuje *princip retribuice* s hlubokým smyslem lidské odpovědnosti a viny. Nereguluje jen vinu, ale celou oblast, která je považována za nečistou. Člověk by si měl *přiznat svou nečistotu* a právě *skrze dodržování těchto zákonů by měl překonat svou slabost*. Skrze překonání své slabosti by měl člověk dojít ke *spravedlnosti v bohatším, pozitivním slova smyslu*: ne jen k respektu a soucitu, ale k **lásce** ke svému bližnímu i k cizinci a především k lásce ke svému Bohu, který je zdrojem veškeré lásky. Tento výstup ke svatosti zahrnuje *konstantní boj se vším sobeckým*, aby mohl člověk dosáhnout duchovní krásy. Člověk musí neustále usilovat o **čistotu svého srdce**, musí neustále činit *pokání*, tj. neustále se vracet k dřívějšímu stavu čistoty a

jednoduchosti. Přesto si nakonec vybírá hrdiny, kteří vynalézaví, prohnání a inteligentní. Příkladem je třeba *král David*, který má duši básníka a srdce válečníka. Biblickou *pokoru* doprovází obrovská *odvaha*, *neobroženost*, *důvěra ve vlastní síly a troufalost*.

To, co ovšem Boží zákon neobsahuje, je to, jak má vypadat **organizace lidské vlády či správy**. *Absentují jakékoliv demokratické instituce*. Není zde ale také *žádný král či jasně definovaná politická aristokracie*. Je zde *velké množství jmenovaných či pomazaných vládců*, jejichž jurisdikce a autorita se překrývá. Jsou *zde starší, vůdci kmenů, hlavy kmenů, soudci, dozorcí a písaři, bohem ustanovení váleční vůdci*.

(4) válečník Jozue

Ten dobývá zaslíbenou zemi. To si vyžaduje **vojenskou poslušnost** k vojevůdci. Jde o jeden z nejúspěšnějších režimů, protože lidé jsou *nezlomní ve své zbožnosti*. *Tlak vnějších nepřátel je vyžadován*, aby byla udržena stálá poslušnost vůči zákonu. Přesto zde existuje jeden *nedostatek*: vyvolený lid se zcela nezbavuje **modlářských praktik** Kananejců. Korupce vyvoleného lidu je způsobena *manželstvími s modlářskými rodilými kmeny*.

(5) Soudcové

Vytrvalost *modlářství a různých obavností* způsobovala velká obtíže v režimu, v němž vládli **soudcové**, kteří nahradili vojevůdce Jozua. Veškerý potenciál k nepořádku, který Mojžíšových ústavních ustanovení, se ukazuje zjevným. Tato epocha je charakterizována *proměnlivostí a nepředvídatelností, konfederací kmenů*, které nejsou schopny čelit vnějším hrozbám. Proto se objevují různí **charismatictí vůdcové** – prorokyně Debora, Gedeon, Samson.

(6) Bohem posvěcený král – viz 2. 2

Řešením je ustavení Bohem **pomazaného krále**. Nástupu monarchie brání prorok **Samuel**. Na druhou stranu monarchie je *vrcholem existence Izraele*. Přináší *nepředvídatelnou velikost v uplatňování biblických ctností*, ale stejně tak i *neřestí*.

Je možno říct, že na rozdíl od *Řeků*, kteří zdůrazňují *ctnosti*, které jsou nezbytné *pro občanství a státnictví*, zdůrazňují Židé **zbožnost a pokoru**. Utíkají z měst, aby se vyhnuli korupci, kterou působí.

2. 2 Království

(1) Saul

Zkorumpovaní *soudci se jeví zavrženými*. Jsou *neschopni vést Izraelity do boje proti Filištinům*, a proto starší Izraele žádají starého proroka Samuela, aby jim *dal krále*. Ten tomu zprvu odporuje, protože se bojí, že se Izrael stane

podobným jako ostatní národy. Bůh ale nakonec *dovoluje, aby Izrael zakusil, jaké je to žít pod časným vládcem.*

Jako první je pomazán Saul, který bojuje a **vítězí nad Amonity**. Vyhrává a následně je *jmenován králem*. Zdá se, že je to dobrý král, má schopnosti, i zbožnou pokoru, ale ukazuje se, že má **spoustu chyb**. *Nenásleduje totiž Boží příkazy ohledně obětí* (celopalů a pokojných obětí), a proto se Bůh *rozhodne nahradit Saula jiným králem*.

(2) David

Bojoval s **Goliášem** (*výsledek boje vkládá do rukou Boha, nikoliv do svých sil a schopností*). Byl to *král a válečník, ale také přítel, milenec, cizoložník, básník*. Byl to milovník a bojovník. Je mistr slova, ale i meče. Jeden z nejúžasnejších politických životů, jaký kdy byl žit. Pochází z chudého prostředí, byl osmým a nejmladším synem Jesseho. Poráží Goliáše, což vede k *žárливosti a vzteku Saula*, který ho vnímá jako svého rivala. David se snaží vyhnout hněvu Saula. Utíká před ním do divočiny, ukrývá se u Filišťanů. Pomáhá mu **Míkal**, Saulova dcera, a **Jonatán**, Saulův syn. Právě pouto mezi těmito třemi postavami chrání Davida. To, co odlišuje Davida od ostatních biblických postav, je jeho *obrovská schopnost milovat a žít přátelství*. Jde o člověka *velkého srdce a ducha, vášnivou duši*, která se blíží thymotickému člověku z řeckého světa. Jde o **jednoho z největších milovníků** v historii. Zatímco Sokrates miluje filosofii, tj. ideu, David je *milovníkem mužů a žen*, a v konečném důsledku *Boha*. Má *vášnivou povahu, která najde svůj nejvyšší výraz v boji, zpěvu, tanci a milování*. Je mu slíbena, že si vezme za dcera Saulovu nejstarší dceru, ale nakonec si bere Míkal. V jádru příběhu je ovšem přátelství Davida s **Jonatánem**. Jde o nerozlučitelnou dvojici. Toto přátelství Saul Jonatánovi vyčítá. Dokonce po něm hodí kopí, kterému jen tak tak uhne. Když se David dozví o *smrti Saula a Jonatána*, kteří zemřou v bitvě s Filišťany, truchlil a postil se za ně až do večera, zpíval za ně písně.

(3) David a Betšeba

Když přinášel archu úmluvy, tancoval v čele davu. Za to, že jím **Míkal** pohrdala, ji stihl trest: neplodnost. David dále vládne jako král ve městě. I v jeho srdci se ovšem objevuje *temná a hrůzná sebestřednost*. Spatřil ženu, která se právě myla. Byla moc půvabná. Zjistí uje, jak se jmenuje: jde o **Betšebu**, manželku Chetejce Urijáše? Zavolal si ji a vyspal se s ní. Byl pak postaven do nejtěžšího boje a v něm byl zabit. Za Davidem přichází prorok **Nátan** a říká mu příběh: v jednom městě byli dva muži, *boháč a chudák*. Boháč měl *mnoho bravu a skotu*, chudák neměl nic než jednu *malou ovečku*, kterou si koupil. Tu přišel k boháčovi návštěvník, bylo mu líto si vzít nějaký kus ze svého bravu či skotu, a proto si vzal ovečku tohoto chudého muže. David vzplanul velkým hněvem: *Kdo tohle spáchal, je synem smrti*, za tu ovečku zaplatí čtyřnásobek. Nátan Davidovi odvětil: *ten muž jsi Ty*. Syn, který se Ti narodí, musí zemřít. Proti Tobě povstane zlo z Tvého domu.

Zvláštní postavení proroků: působí jako *svědomí národa*.

(4) David a Abšalóm

Rozklad v Davidově domě způsobil Abšalóm. Davidův syn **Amnón** zneuctí Abšalómovu sestru *Támar*, znásilní ji a pak ji začne nenávidět. Dva roky připravuje **Abšalóm** pomstu. *Jako ve filmu Kmotr*, zabije Amnóna. Po tři roky se Abšalóm *skrývá v cizině*. Pak se vrací do Jeruzaléma a později *plánuje spiknutí*, kdy by svrhl svého otce. Jde o *muže obrovské pýchy a ambicí*. Oplýval krásou a měl dlouhé vlády. V bitvě jsou ale Abšalómová vojska poražena a při útěku se *Abšalómovy vlasy zamotaly ve stromě*. David **oplakává smrt** svého syna. Jóab obviňuje Davida, že způsobil hanbu všem svým služebníkům, kteří Ti zachránili život. Miluješ ty, kdo Tě nenávidí, a nenávidíš ty, kteří Tě milují. Král proto vstal a vyšel před všecken lid. David je *mužem velkého srdce, ale zároveň bystrého úsudku*.

(5) Šalamoun

Právě Šalamoun *vybuduje Jeruzalém*. Když se ho Bůh ptá, co by si přál, Šalamoun žádá **moudrost** spíše než bohatství a slávu. Je to ale **David**, v němž se nejvíce ukazuje *biblická lidskost*. David totiž *hluboce přijímá svou hříšnost*. Je to *nejvíce poetická, básnický erotická, nejvíce erotická postava a také nejefektivnější vládce*. Právě skrze svoji hříšnost se učí to, co znamená milovat Boha. Produktem této Davidovy zkušenosti jsou *Žalmy*.

Šalamoun se ovšem Davidovi blíží, skládá *Píseň písní, Přísloví*. Je sice moudřejší než David, ale Bible ukazuje *nadřazenost Davidovy vášnivějšího pohledu*. Šalamounova *moudrost jakoby překračovala jeho lásku*. Tato **láska** je zakořeněna *v důvěře v Boží lásku vůči člověku*. Právě láska překračuje spravedlnost, je *naplněním spravedlnosti*: právě David si je *vědom Božího milosrdenství*, které ospravedlňuje naději, která je schopna překročit smrt. Naděje vyžaduje **extatickou zkušenost lásky**, která je vyjádřena v *Žalmech*. Právě *této roviny Šalamoun nedosahuje*. Zůstává *příliš lidská*, a proto končí tváří v tvář smrti *zoufalství*. Moudrý, téměř filosof, je zastíněn vášnivým a poetickým Davidem.

(6) Další vývoj

Po vrcholu u Davida a Šalamouna, které pokračuje dále a nakonec se *rozděluje na dvě části*, je nakonec Boží lid vystaven dalšímu **zotročení**, tentokrát ze strany Babylóňanů. Židům je *ale přislíbeno, že se navrátí do své domoviny* a žijí v očekávání obnovy Davidova království pod novým Davidem, **Mesiášem**, který přijde a přivede Izrael do nečekané síly. Zatímco židovský Mesiáš doposud nepřišel, podle křesťanů byl Ježíš právě naplněním všech těchto proroctví.

Postavy proroků (velcí: Izajáš, Jeremiáš, Ezechiel, Daniel): **obžaloba politické autority** za *nespravedlnosti*, kterých se dopouští. Nespravedlivé jsou často jejich *zákony a morálně selhávají vládcové*. Svědomí jednotlivce je tak vyvýšeno nad autoritu politických vládců. *Židé mají velkou nedůvěru v politické instituce*. Neustálou hrozbou státu a politické vlády je totiž **modlářství**. Modly jsou tím, co *je pro společnost nejdražší, co uctívá*. Mohou to být peníze, sláva, zdraví, status. Bible učí, že *je jen jeden Bůh a tento Bůh má být uctíván*. Snadnou *nábrazkou se mohou stát instituce a lidé*, kteří nám vládnou; stávají se předmětem uctívání. Z vládců se stávají bohové. Modloslužebnictví je neustálou možností, lidé k němu tíhnou. Jde o formu **fetišismu**: osoba, věc, rituál má jistá *nadlidské vlastnosti, či moc*. Jde o *projekci pocitu do vnějšího objektu*, který je potom uctíván. O modloslužebnictví jde proto, že objekt je *něčím pomíjivým a konečným*, tj. jde jen a jen o objekt. Právě proto se Židé tak báli ustavení království.

Závěr: Politická autorita v islámu

Islám je **racionalizace** myšlenky **jednobožství** prostřednictvím prostého a pevného člověka, který nebyl žádný hlubokomyslný teolog, ale dobrý člověk, přísný, patriarcha se zdravým rozumem, usilující podat věci na rovinu. To, co je důležité na jednobožství, je **Boží jedinečnost**. Islám přišel již k hotovému, a proto mohl zjednodušovat a racionalizovat. Výsledkem je **radikálnější a přísnější monoteismus** než u židů, kteří věří ve vyvolený národ, nebo u křesťanů, kteří věří ve vtělení. Je-li Bůh jeden, věčný a všemohoucí, nemůže platit žádný jiný **zákon**, než který bude přímo a od začátku do konce od něj, a prorok není více než inspirovaný zapisovatel, zaznamenávající vše, co Bůh diktuje. **Věřit, poslouchat slova proroka**, znamená stát se součástí Boží vůle, která je důvodem všech věcí. Bůh je sice ve své jedinečnosti zcela oddělený, ale jakmile lidé mají v ruce jeho poselství v konečné podobě, jsou ze všech stran obklopeni jeho přítomností.

V islámu existuje **exegeze** jako věda učenců, protože jeho posvátný text je složitý a vyžaduje velmi pečlivý rozbor. Je třeba nejen zjistit, co říká doslova, ale je zapotřebí i umět s rozmyslem aplikovat jí definovaný zákon. V islámu existuje **hlavní proud, tj. obvyklý smysl textu**, který je třeba respektovat. Na druhé straně zde máme **skrytý smysl**, kterému se věnují kněží nepřístupného Imána (šítství), nebo je vyhrazen zasvěceným členům bratrstev (súfismus).

Jakmile se na myšlenku jediného a všemohoucího Boha jaksi samozřejmě pohlíží ze zorného úhlu její vnitřní racionálnosti, vyvstává ihned potřeba ji důkladně rozpracovat filosoficky. Tato **čistě metafyzická filosofie** se ale po období skvělých výsledků rychle vyčerpala: důvodem je zčásti netolerance oficiálního a doslovného výkladu. Islámské náboženství pohlíží

na božské věci z hlediska jejich **zásadní racionality**. Ale tento rozum odkazuje k víře, vede k **mystickému rozjímání** nad zjevenými skutečnostmi. Filosofie se tak završuje v něčem, co je víc než ona, co ji dělá zbytečnou. Islámská filosofie sice důvěřuje lidskému rozumu, ale vede k mystickému fideismu a propastné neprobadatelnosti božského

Mísí se v islámu teologie s politikou? V tomto tvrzení je část pravdivá, ale v celku je nesprávné. **Sociologicky**: jsou odborníci na náboženské právo a jsou lidé u moci a **nejsou to titíž**. V koránu není *nic, co by podporovalo ustavení politické autority, která je zároveň autoritou náboženskou*. Není tu místo pro moc, která by se snažila využít ve svůj prospěch autoritu Zjevení. Podle stejné logiky tu ovšem není *ani možná institucionalizace zvláštní duchovní moci*. Mohou existovat vzdělanci a odborníci, posuzující Zjevení Zákona, ale netvoří žádnou nezávislou instanci. Zůstávají rozptýleni ve společnosti, a proto jsou vystaveni vlivu politické moci, která ovšem není stavěna na to osobovat si nadvládu v náboženských věcech.

Nejvyšším ideálem je **jediná moc řídící všechny věřící v nejtěsnější shodě s nařízeními Božího slova**. Soustředěna je ve zřízení **kalifátu**.

V něm se spojuje politická moc s náboženskou mocí, ale způsobem, který nemá nic společného s křesťanskými kategoriemi. První staletí islámu posvětily **prvenství politické moci**, když ji vyvázaly z náboženství. Nejde ale o spojení náboženství a politiky.

Moc není prostředníkem Božím, ale **Bůh je všemohoucí**; když řídí svět, řídí i politické záležitosti. Moc **pochází od Boha, přesto není Bohem ustanovena**.

Odtud **zárodek anarchie**: islám směřuje k politicky nestabilním a sporným společnostem; ten, kdo *určitou věc řídí ve jménu Božím, má ke tomu oprávnění pouze od Boha, nemá však sám od sebe žádnou legitimitu*.

Postaví-li se proti němu odpůrce a porazí jej, pro své vítězství neměl od Boha o nic menší oprávnění. Jakákoliv pozemská legitimita je pak nesmírně křehká, úměrně tomu, jak svrchované mocnosti se dovolává. Pozemská moc sice může požadovat podřízenost, ale zároveň může být na stejném náboženském základě kdykoli zpochybněna. **Emír** je na rozdíl od kalífa uzurpátor, a to do jisté míry legitimně, protože uzurpovat mu nutně musel dovolit Bůh.

Muslimské vidění náboženských a politických věcí vede spontánně k institucionálnímu oddělení obou řádů. Zvláštním způsobem je chápána jejich oddělenost.

Četba Rémi Brague:

I. Tři monoteismy:

1. Monoteismus není ze své podstaty náboženský (filosofie)

2. Neexistují jen tři monoteismy (Achnaton ad.)

3. Jak je na tom monoteismus v porovnání s polyteismem (existuje vůbec, více musí mít vždy něco společného, nějakou jednotu, božské se musí lišit od světského)

4. Pravá otázka (jakým způsobem jsem jedno?)

5. Islámský monoteismus (před Mohamedem zahálčivý bůh)

6. Vzájemně uznání monoteismů? (historické problémy)

II. Tři abrahámská náboženství

1. Stejně osobnosti (Ježíš, Maria)

2. Tentýž Abrahám? (Izmael, kniha, Kaaba)

3. Tři abrahámská náboženství, nebo jen jedno? (dogma o zkreslení)

III. Tři náboženství knihy?

1. Zavádějící pojem

2. Tři různé knihy: a) Starý zákon b) Nový zákon c) Korán

3. Trojí vztah ke knize: a) judaismus (národní náboženství, v diaspoře důležitost způsobu života stanoveného Tórou) **b) křesťanství** (nový smysl dějin i lidského bytí skrze Ježíše Krista) **c) islám** (text sepsal třetí Mohamedův nástupce, jde o návod k životu)

4. Myšlenka zjevení (historie lidu Izraele, Ježíš, kniha)

IV. Tři náboženství?

1. Jak se tato tři náboženství liší? (křesťanství formou judaismu, postupně se vzdálilo od židovství, islám vznikl v jiném okruhu)

2. Tři knihy? (dvě a půl knihy)

Závěr

Povinná literatura:

Brague, Rémi 2011. *O Bohu u křesťanů a o jednom nebo dvou dalších*. Brno: CDK, 7-29.

Smith, Steven B. 2012. *Political Philosophy*. New Haven: Yale University Press, 89-108.

Vácha, Marek Orko 2014. *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*. Brno: Cesta, XX-XX.

Doporučená literatura:

Alter, Robert 2000. *The David Story: A Translation with Commentary of 1 and 2 Samuel*. New York: W. W. Norton & Company; Alter, Robert 2008. *The Five Books of Moses: A Translation with Commentary*. New York: W. W. Norton & Company; Alter, Rober 2014.

Ancient Israel: The Former Prophets: Joshua, Judges, Samuel, and Kings: A Translation with Commentary. New York: W. W. Norton & Company; Bič, Miloš 1991. *Výklady ke Starému zákonu I*. Praha: Kalich; Bič, Miloš 1996. *Výklady ke Starému zákonu II*. Kostelní Vydří:

Karmelitánské nakladatelství; Cassuto, Umberto 2005. *A Commentary on the Book of Exodus*. Jerusalem: Varda Books; Cassuto, Umberto 2012. *A Commentary on the Book of Genesis (Part I): from Adam to Noah (Volume 1)*. Jerusalem: Varda Books; Cassuto, Umberto 2012. *A Commentary on the Book of Genesis (Part II): from Noah to Abraham (Volume 2)*. Jerusalem: Varda Books; Elazar, Daniel J. 1995. *Covenant and Commonwealth: From Christian Separation Through the Protestant Reformation*. Piscataway: Transaction; Elazar, Daniel J. 1997. *Covenant and Constitutionalism: The Covenant Tradition in Politics*. Piscataway: Transaction;

Elazar, Daniel J. 1997. *Kinship and Consent: The Jewish Political Tradition and Its Contemporary Uses*. Piscataway: Transaction; Elazar, Daniel J. 1997. *Covenant and Civil Society: The Constitutional Matrix of Modern Democracy*. Piscataway: Transaction; Elazar, Daniel J. 2005. *Covenant and Polity in Biblical Israel: Biblical Foundations and Jewish Expressions*. Piscataway: Transaction; Finkelstein, Israel, Silberman, Neil Asher 2007. *David and Solomon: In Search of the Bible's Sacred Kings and the Roots of the Western Tradition*. New York: Free Press; Hazony, Yoram 2000. *The Dawn: Political Teachings of the Book of Esther*. Jerusalem: Shalem Press; Hazony, Yoram 2012. *The Philosophy of Hebrew Scripture*. Cambridge: Cambridge University Press; Kass, Leon R. 2003. *The Beginning of Wisdom: Reading Genesis*. Chicago: The University of Chicago Press; Nelson, Eric 2001. *The Hebrew Republic: Jewish Sources and the Transformation of European Political Thought*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press; Novak, David 2000. *Covenantal Rights*. Princeton: Princeton University Press; Novak, David 2005. *The Jewish Social Contract: An Essay in Political Theology*. Princeton: Princeton University Press; Novak, David 2007. *The Election of Israel: The Idea of the Chosen People*. Cambridge University Press; O'Donovan, Oliver 1999. *The Desire of the Nations: Rediscovering the Roots of Political Theology*. Cambridge: Cambridge University Press; Pangle, Thomas L. 2003. *Political Philosophy and the God of Abraham*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press; Pangle, Thomas L., Burns, Timothy W. 2014. *The Key Texts of Political Philosophy: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press; Pinsky, Robert 2005. *The Life of David*. Jerusalem: Schocken; Sacks, Jonathan 2008. *O svobodě a náboženství. Třicet šest biblických zamyšlení vrchního britského rabína*. Praha: P3K; Sacks, Jonathan 2009. *Covenant & Conversation Genesis: The Book of Beginnings*. London and Jerusalem: Koren Press; Sacks, Jonathan 2010. *Covenant & Conversation Exodus: The Book of Redemption*. London and Jerusalem: Koren Press; Sacks, Jonathan 2015. *Covenant & Conversation Leviticus: The Book of Holiness*. London and Jerusalem: Koren Press; Strauss, Leo 1997. *Jewish Philosophy and the Crisis of Modernity: Essays and Lectures in Modern Jewish Thought*. New York: SUNY Press; Walzer, Michael 1986. *Exodus And Revolution*. New York: Basic Books; Walzer, Michael 2000. *Interpretace a sociální kritika*. Praha: FILOSOFIA; Walzer, Michael 2002. *The Company Of Critics: Social Criticism And Political Commitment In The Twentieth Century*. New York: Basic Books; Walzer, Michael 2012. *In God's Shadow: Politics in the Hebrew Bible*. New Haven: Yale University Press; Walzer, Michael 2015. *The Paradox of Liberation: Secular Revolutions and Religious Counterrevolutions*. New Haven: Yale University Press; Walzer, Michael (ed.) 2006. *Law, Politics, and Morality in Judaism*. Princeton: Princeton University Press; Walzer, Michael, Lorberbaum Menachem, Zohar, Noam J. (eds.) 2003. *The Jewish Political Tradition Volume I: Authority*. New Haven: Yale University Press; Walzer, Michael, Lorberbaum Menachem, Zohar, Noam J. (eds.) 2006. *The Jewish Political Tradition: Volume Two: Membership*. New Haven: Yale University Press; Wildavsky, Aaron 2001. *Assimilation versus Separation: Joseph the Administrator and the Politics of Religion in Biblical Israel*. Piscataway: Transaction; Wildavsky, Aaron 2005. *Moses as Political Leader*. Jerusalem: Shalem Press.